

Lainsäädäntöneuvos Anne Ihanus

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 18/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Esityksen sisältö

Laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi (482/2024) tuli voimaan 22.7.2024 ja on voimassa vuoden voimaantulosta. Esityksessä ehdotetaan, että lain voimassaoloa jatketaan 31.12.2026 asti. Lain sisältöön ei ehdoteta muutoksia.

Laissa säädetään edellytyksistä, joiden mukaisesti valtioneuvoston yleisistunto voi päättää rajoittaa kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamista rajatulla osalla Suomen valtakunnanrajaa ja sen välittömässä läheisyydessä Suomen täysivaltaisuuden tai kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Lain soveltaminen on viimesijainen keino tilanteen hallitsemiseksi. Lakia ei ole toistaiseksi sovellettu.

Ajankohtainen turvallisuustilanne

Turvallisuustilanne Suomen itärajalla on edelleen jännitteinen. Sota Euroopassa jatkuu, ja hybrdivaikuttamisen eri ilmiöt ovat voimistuneet. Maahantulon välineellistäminen on yksi keinoista pyrkiä vaikuttamaan Suomen ja Euroopan unionin rajaturvallisuuteen, kansalliseen turvallisuuteen ja yleiseen järjestykseen. Rajatilanne on tällä hetkellä vakaa, mutta tilanteen vaikeutumiseen ja mahdollisiin nopeisiin ja vakaviin muutoksiin tulee varautua. Keskeinen varautumiskeino on lainsäädäntö, joka sisältää viranomaisten riittävät toimivaltuudet toimia ennalta estävästi ja tehokkaasti. Suomen täysivaltaisuuden ja kansallisen turvallisuuden varmistaminen vaatii viranomaisten taktisen ja teknisen varautumisen lisäksi sääntelyä, jonka soveltaminen voidaan uhka-arvion niin vaatiessa aloittaa nopeasti.

Hallituksen esityksen jaksoissa 2.1–2.4 on käsitelty tarkemmin ajankohtaista turvallisuusympäristöä ja arviota sen kehityksestä, hybrdivaikuttamista yleisesti ja välineellistetyn maahantulon riskejä, Suomen itärajan tilannetta sekä kansainvälisen suojelun hakemusten tilannetta Suomessa. Turvallisuusympäristössä ei ole odotettavissa lähiaikoina olennaisia muutoksia, vaan se säilyy todennäköisesti vakavana ja vaikeasti ennakoitavana. Sisäministeriö toteaa täydentävästi, että Rajavartiolaitoksen saamien tietojen mukaan useat vuonna 2023 maahan tulleet henkilöt käyttivät tietoisesti rikollisjärjestöjen tai Venäjän viranomaisten tarjoamia palveluita edesauttaakseen saapumistaan Suomeen maahantulosäännösten vastaisesti.

Sisäministeriö ja Rajavartiolaitos antavat hallintovaliokunnalle erikseen suullisesti tarkentavat salassa pidettävät tiedot hallituksen esityksessä esitettyjen arvioiden perusteena olevista seikoista.

Lain soveltamiseen varautuminen

Rajoituspäätöksen toimeenpanosta vastaa lähtökohtaisesti Rajavartiolaitos. Muut viranomaiset voivat antaa Rajavartiolaitokselle virka-apua voimassa olevan lainsäädännön mukaisin toimivaltuuksin. Rajavartiolaitos on varautunut lain soveltamiseen laatimalla kattavan ohjeistuksen ja kouluttamalla henkilökuntaansa. Ohjeistuksessa ja koulutuksessa lain säännöksiä ja menettelytapoja on tarkennettu käytännön toiminnan näkökulmasta. Erityisinä painopisteinä ovat poikkeusperusteiden arviointi, erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tunnistaminen sekä toiminta mahdollisessa maahantunkeutumisen torjunnassa. Ohjeistuksen ja koulutuksen tarkoituksena on varmistaa, että Rajavartiolaitoksen ja sitä tukevien muiden viranomaisten toiminta on mahdollisessa lain soveltamistilanteessa yhdenmukaista ja lainmukaista kaikilla alueilla.

Koska lakia ei ole toistaiseksi sovellettu, sen toimivuudesta käytännön tilanteissa ei ole kokemusta. Tämän vuoksi mahdollisten sisältömuutosten tekemistä lakiin ei voida pitää tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisena. Esiin ei ole noussut sellaisia tarkennustarpeita, jotka olisivat välttämättömiä lain soveltamisen tai toimivuuden kannalta. Tämä koskee rajoituspäätöksen soveltamisen lisäksi myös valtioneuvoston ja tasavallan presidentin päätöksentekoa asiassa sekä eduskunnan jälkikäteistä tiedonsaantioikeutta valtioneuvoston päätöksestä ja sen perusteista.

Perustuslain 93–95 ja 58 §:n perusteella eduskunta tekee Suomen kansainvälisiä suhteita koskevat perustavanlaatuiset ratkaisut. Lain 3 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston on viipymättä annettava rajoituspäätöksestä selvitys eduskunnan hallintovaliokunnalle, ulkoasiainvaliokunnalle ja puolustusvaliokunnalle. Valiokunnat voivat antaa selvityksen johdosta lausunnon valtioneuvostolle tai ministeriölle. Hallintovaliokunta voi myös laatia selvityksen pohjalta mietinnön täysistunnolle, jos valiokunta katsoo asian merkityksen sitä vaativan. Sääntely täydentää perustuslain 47 §:ssä ja 97 §:ssä säädettyä eduskunnan tietojensaantioikeutta, ja sen katsotaan olevan riittävä myös lain voimassaolon jatkamisen tilanteessa. Sääntely lisättiin lakiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

Kuten hallituksen esityksessä HE 53/2024 vp ja sitä koskevassa hallintovaliokunnan mietinnössä HaVM 15/2024 vp todetaan, päätöksenteossa ei ole kyse säädösvallan siirtämisestä valtioneuvostolle esimerkiksi perustuslain 23 §:ää vastaavalla tavalla, minkä vuoksi eduskunnalla ole varsinaista päätöksen jälkitarkastusoikeutta. Merkitystä on annettava myös sille, että laki ei ole sovellettavissa suoraan, vaan lain mukaiset toimenpiteet edellyttävät valtioneuvoston ja tasavallan presidentin yhteistä käsitystä lain 3 §:n 1 momentin mukaisten korkeiden kriteerien käsillä olosta. Lain mahdollista soveltamista koskevaan päätöksentekoon kuuluu keskeisenä osana arvio toimien viimesijaisuudesta eli siitä, että mikään muu keino ei ole tilanteessa riittävä.

Esityksen keskeiset vaikutukset

Lain voimassaololla voidaan katsoa olevan maahantulon välineellistämistä ennalta estävä vaikutus, mikä osaltaan parantaa viranomaisten toimintaedellytyksiä nykyisessä turvallisuustilanteessa. Laki parantaa osaltaan Suomen kykyä varmistaa kansallinen turvallisuutensa ja täysivaltaisuutensa tilanteessa, jossa muut käytettävissä olevat keinot eivät ole tehokkaita. Välineellistettyjen maahantulijoiden maahan saapumisen estämisellä ja maasta poistamisella voidaan torjua vieraan valtion vaikuttamista sekä kansalliselle turvallisuudelle ja Suomen täysivaltaisuudelle siitä aiheutuvia vakavia uhkia.

Lain soveltaminen tarvittaessa nopeasti vaikeutuvassa rajatilanteessa parantaa merkittävästi Rajavartiolaitoksen kykyä tilanteen hallintaan ja vaikeuttaa Suomea painostavan tahon toimintaa.

Lain soveltaminen tuo merkittävää lisäarvoa myös maastorajan tilanteen hallintaan sekä tilanteisiin, joissa maahantulijat käyttävät hyväkseen väkivaltaa tai suurta lukumääräänsä. Lain tavoitteena on myös osaltaan turvata viranomaisten riittävyys poikkeuksellisissa ja vakavissa tilanteissa.

Lain vaikutukset turvapaikanhakijoihin konkretisoituvat käytännön tasolla siinä tilanteessa, jos lakia päätetään soveltaa viimesijaisena keinona välineellistetyn maahantulon torjumiseksi. Lain olemassaolo ei siten suoraan estä kenenkään oikeutta hakea Suomesta kansainvälistä suojelua.

EU-oikeudellinen kehitys

Hallituksen esityksessä on käsitelty asiaa koskevaa EU-oikeudellista kehitystä. Sisäministeriön näkemyksen mukaan keskeisiä ovat uusi EU:n kriisiasetus, Schengenin rajasäännösten muutokset sekä välineellistettyä maahantuloa koskeva komission tiedonanto. Välineellistettyyn maahantuloon liittyvässä EU-lainsäädännössä ei odoteta tapahtuvan lähiaikoina nopeita muutoksia. Sisäministeriö toteaa, että voimassa oleva EU-sääntely antaa keinoja välineellistetyn maahantulon hallintaan, mutta sen avulla ei ole mahdollista torjua vieraan valtion painostamisesta Suomen kansalliselle turvallisuudelle ja täysivaltaisuudelle aiheutuvaa uhkaa.

EU:n kriisiasetus

EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimus tuli voimaan 11.6.2024, ja siihen kuuluvia säädöksiä aletaan pääosin soveltaa kahden vuoden kuluttua voimaantulosta. Lainsäädäntökokonaisuuden kansallinen toimeenpano on parhaillaan käynnissä sisäministeriössä (SM032:00/2024).

Muuttoliike- ja turvapaikkasopimukseen kuuluu ns. EU:n kriisiasetus (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1359 muuttoliikkeeseen ja turvapaikanhakuun liittyviin kriisitilanteisiin ja ylivoimaisen esteen tilanteisiin vastaamisesta ja asetuksen (EU) 2021/1147 muuttamisesta). Asetus antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden esimerkiksi poiketa tietyistä EU:n turvapaikkalainsäädännön menettelysäännöistä tietyissä maahantulon häiriötilanteissa, kuten joukoittaisessa maahantulotilanteessa tai muuttoliikkeen välineellistämistilanteissa. Muuttoliikkeen välineellistämällä tarkoitetaan asetuksessa tilannetta, jossa jokin kolmas maa tai vihamielinen valtiosta riippumaton toimija kannustaa kolmansien maiden kansalaisia tai kansalaisuudettomia henkilöitä siirtymään ulkorajoille tai jäsenvaltioon tai helpottaa sitä, silloin kun tavoitteena on horjuttaa unionin tai jonkin jäsenvaltion vakautta ja kun tällaiset toimet ovat omiaan vaarantamaan jäsenvaltion keskeiset tehtävät, myös yleisen järjestyksen ylläpitämisen tai sen kansallisen turvallisuuden suojaamisen.

Jäsenvaltiot voivat muun muassa pyytää mahdollisuutta pidentää hakemusten rekisteröintiäikää, rajamenettelyn ja paluuraajamenettelyn kestoa sekä laajentaa rajamenettelyn soveltamisalaa. Muuttoliikkeen välineellistämistilanteessa hakemusten rekisteröintiäikää voidaan pidentää jopa neljään viikkoon normaalista viidestä päivästä. Sekä rajamenettelyn että paluuraajamenettelyn kestoa voidaan pidentää kuudella viikolla normaalista 12 viikosta, ja rajamenettelyssä voidaan tutkia kaikkien välineellistämisen kohteena olevien hakijoiden hakemukset. Muita poikkeuksia turvapaikkamenettelyä koskevista säännöksistä ei ole välineellistämistilanteessa kriisiasetuksen mukaan mahdollista tehdä.

Kriisiasetuksen mukaan jäsenvaltio voi myös pyytää yhteisvastuutoimia tilanteensa helpottamiseksi. Lopullisesti asiasta päättää komission tekemän ehdotuksen pohjalta neuvosto. Toteutettavia toimia voivat olla turvapaikanhakijoiden tai erikseen sovitusti kansainvälistä suojelua saavien sisäiset siirrot, taloudellinen tuki, ns. responsibility offsetit (jäsenvaltio ottaisi vastuun hakemuksen käsittelystä eikä siirtäisi hakijaa vastuuvaltioon), ns. muut tukitoimet, joita hyötyvä jäsenvaltio tarvitsee (esim. asiantuntija- tai materiaalituki), tilanteeseen vastaamiseen tähtäävä

yhteistyö kolmansien valtioiden kanssa, tai mitkä tahansa muut tilanteeseen vastaamiseksi tarvittavat toimet. Toimet vastaavat pitkälti SEUT 78 artiklan 3 kohdan mukaisia toimia, joita vuonna 2021 ehdotettiin Puolan, Latvian ja Liettuan hyväksi Valko-Venäjän toimien aiheuttamaan akuuttiin tilanteeseen vastaamiseksi.

Komission tiedonanto välineellistetyistä maahantulosta

Komissio antoi 11.12.2024 tiedonannon Euroopan parlamentille ja neuvostolle muuttoliikkeen käyttämiseen aseena liittyvien hybridiuhkien torjumisesta ja turvallisuuden vahvistamisesta EU:n ulkorajoilla (COM(2024) 570 final). Tiedonannossa käsitellään haasteita EU:n Venäjän ja Valko-Venäjän vastaisilla maaulkorajoilla ja niistä aiheutuvaa uhkaa unionin turvallisuudelle, EU:n politiikkatoimia ja operatiivista tukea sekä asiaa koskevia oikeussääntöjä. Tiedonanto ei ole oikeudellisesti sitova, mutta sen voidaan katsoa ilmentävän komission näkemystä EU-oikeudellisista reunaehdoista. Sisäministeriö on antanut tiedonannosta eduskunnalle E-kirjeen (E 16/2025 vp).

Komissio katsoo, että unionin turvallisuuden ja jäsenvaltioiden alueellisen koskemattomuuden takaamiseksi on välttämätöntä, että Venäjän ja Valko-Venäjän rajanaapureina olevat jäsenvaltiot voivat toimia päättäväisesti ja vakaasti valvoakseen unionin ulkorajoja tehokkaasti. Jäsenvaltiot ovat vastuussa yleisen järjestyksen ylläpitämisestä ja sisäisen turvallisuuden takaamisesta alueellaan. Niillä on velvollisuus toteuttaa kaikki ulkorajojen tehokkaan valvonnan ja hallinnan edellyttämät toimenpiteet korkean turvallisuustason varmistamiseksi unionissa siten kuin EU:n lainsäädännössä edellytetään. Jäsenvaltioilla on periaatteellinen oikeus valvoa muiden maiden kansalaisten maahantuloa, oleskelua ja maastapoistumista.

Tiedonannossa todetaan, että EU:n kriisiasetus antaa eräitä toimintamalleja sellaisiin välineellistämisen tilanteisiin, joista säädetään kyseisessä asetuksessa. Tiettyihin näihin tilanteisiin verrattuna poikkeuksellisiin tilanteisiin voidaan tiedonannon mukaan vastata täydentämällä kriisiasetuksen keinoja muilla välineillä. Tällaisia tilanteita ovat erityisesti sellaiset, joissa muuttoliikettä käytetään aseena. Komissio viittaa tältä osin Venäjän ja Valko-Venäjän toimintaan.

Komissio katsoo, että kun otetaan huomioon vihamielisten valtioiden taholta tulevat hybridiuhat, jotka vaarantavat jäsenvaltioiden turvallisuuden ja alueellisen koskemattomuuden sekä yleisen järjestyksen ylläpitämisen, jäsenvaltiot voivat ryhtyä poikkeuksellisiin toimenpiteisiin puolustautuakseen ulkoisilta uhkilta. Komissio viittaa tiedonannossaan SEU-sopimuksen 4 artiklan 2 kohtaan ja SEUT 72 artiklaan. SEU 4 artiklan 2 kohdan mukaan unioni kunnioittaa keskeisiä valtion tehtäviä, erityisesti niitä, joiden tavoitteena on valtion alueellisen koskemattomuuden turvaaminen, yleisen järjestyksen ylläpitäminen sekä kansallisen turvallisuuden takaaminen. Erityisesti kansallinen turvallisuus säilyy yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla. SEUT 72 artiklan mukaan V osasto ei vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi. Artiklan on katsottu periaatteessa mahdollistavan EU:n johdetusta oikeudesta poikkeamisen yleisen järjestyksen ja sisäisen turvallisuuden suojaamisen tarkoituksessa.

Koska unionin turvallisuuteen ja jäsenvaltioiden alueelliseen koskemattomuuteen kohdistuva uhka on luonteeltaan vakava ja jatkuva, jäsenvaltiot voivat komission mukaan vedota perussopimuksen määräyksiin mennäkseen poikkeuksellisesti ja tiukoin edellytyksin pidemmälle kuin EU:n johdetussa oikeudessa tällä hetkellä säädetään. Toimissa, joihin jäsenvaltiot ryhtyvät kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseksi perussopimusten mukaisesti, tulee kuitenkin noudattaa EU:n lainsäädännössä säädettyjä rajoituksia ja edellytyksiä. Jäsenvaltioiden on EU:n ulkorajoja valvoessaan samalla kunnioitettava perusoikeuksia ja palautuskiellon periaatetta. Kaikkien toimenpiteiden tulee olla oikeasuhteisia ja sopivia uhan torjumiseksi ja niiden on rajoituttava

siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä. Toimenpiteiden, jotka voivat johtaa tiettyjen perusoikeuksien rajoittamiseen, tulee myös olla luonteeltaan väliaikaisia.

Komissio toteaa, että EU:n turvallisuusympäristö on muuttunut dramaattisesti verrattuna ajankohtaan, jolloin sovellettavat kansainvälisen oikeuden välineet hyväksyttiin, ja tämä voi olla tarpeen ottaa huomioon niitä sovellettaessa. Lisäksi komissio kiinnittää huomiota siihen, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on myös todennut, että tietyt poikkeukselliset tilanteet vaikuttavat oikeuksien tulkintaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen puitteissa.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan voimassa olevan, tässä esityksessä jatkettavaksi ehdotettavan lain, mahdollistamat toimenpiteet täyttävät tiedonannon periaatteiden mukaiset välttämättömyyden, oikeasuhtaisuuden ja väliaikaisuuden edellytykset.

Schengenin rajasäännösten muutokset

Schengenin rajasäännösten ((EU) 2016/399) 5 artiklan heinäkuussa 2024 voimaan tulleen uuden 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat erityisesti EU:n kriisiasetuksessa tarkoitetussa muuttajien välineellistämiseen liittyvässä tilanteessa väliaikaisesti sulkea tiettyjä komissiolle ilmoitettuja rajanylityspaikkoja tai rajoittaa niiden aukioloaikoja, jos olosuhteet sitä edellyttävät. Toimenpiteet on pantava täytäntöön oikeasuhteisesti ja ottaen huomioon muun muassa kansainvälistä suojelua hakevien kolmansien maiden kansalaisten oikeudet. Toimenpiteet vastaavat voimassa olevan rajavartiolaiton (578/2005) 16 §:n sääntelyä.

EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntö

Lain voimaantulon jälkeen ei ole tullut uutta EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, joka olisi merkityksellistä asian arvioinnissa. Tuomioistuin ei ole toistaiseksi arvioinut välineellistettyyn maahantulon tilanteeseen liittyvän lainsäädännön yhteensopivuutta EU-lainsäädännön kanssa, vaan se on ottanut kantaa joukoittaiseen maahantuloon liittyvään lainsäädäntöön. Sisäministeriön tietojen mukaan tuomioistuimessa ei ole vireillä uusia tapauksia, joissa olisi kyse välineellistetyistä maahantulosta.

Kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet

Lain voimaantulon jälkeen ei ole tullut uutta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytäntöä, joka olisi merkityksellistä asian arvioinnissa. EIT ei ole toistaiseksi ratkaissut tapauksia, jotka olisivat yhteneviä Suomen itärajan välineellistetyn maahantulon tilanteen kanssa.

EIT:ssä on edelleen vireillä useita Liettuaa, Latviaa ja Puolaa vastaan tehtyjä valituksia, jotka liittyvät maiden ja Valko-Venäjän välisten rajojen tilanteeseen vuosina 2021–2023. Näistä valituksista kolme (C.O.C.G. ja muut v. Liettua, nro 17764/22; H.M.M. ja muut v. Latvia, nro 42165/22; ja R.A. ja muut v. Puola nro 42120/22) siirrettiin vuoden 2024 kevään ja kesän aikana Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen suuren jaoston käsiteltäväksi. EIT myönsi Suomelle sivuväliintulo-oikeuden kyseisissä valitusasioissa. Suomi antoi sivuväliintulokirjelmänsä EIT:lle 30.9.2024. Lisäksi EIT myönsi Suomelle puheoikeuden suuren jaoston pääkäsittelyihin, jotka pidettiin 12.2.2025.

Sivuväliintuloissaan Suomi painotti, että Euroopan muuttunut turvallisuuspoliittinen ympäristö ja välineellistetyn maahantulon erityispiirteet hybrdivaikuttamisen keinona tulisi huomioida Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkinnassa välineellistetyn maahantuloon tilanteissa. Suomi piti tärkeänä, että välineellistetty maahantulo tunnustetaan EIT:n oikeuskäytännössä ja että Euroopan ihmisoikeussopimuksen soveltamisessa myös valtioiden täysivaltaisuus ja kansallinen turvallisuus huomioidaan asianmukaisesti.

Lain voimassaolon jatkamisen välttämättömyys ja säätämisyjärjestys

Väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annettu laki on säädetty tilanteessa, jossa ei ole ollut muuta tehokasta keinoa torjua Suomen painostamista maahantulijoita hyväksikäyttämällä. Kuten edellä on todettu, oikeudellinen viitekehys ei ole muuttunut lain säätämisen jälkeen. Suomen turvallisuusympäristö on myös edelleen vakava ja vaikeasti ennakoitava. Lain voimassaololle on siten edelleen välttämättömiä ja pakottavia syitä Suomen täysivaltaisuuden ja kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Lain soveltaminen on sen 3 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla tarkoitettu viimesijaiseksi keinoksi torjua välineellistettyä maahantuloa. Kuitenkin jo lain voimassaololla voidaan arvioida olevan ennalta estävä vaikutus.

Voimassaolon jatkaminen on määräaikainen ja pituudeltaan perusteltu suhteessa ajankohtaiseen turvallisuustilanteeseen ja sen kehitysarvioihin sekä voimassa olevaan oikeudelliseen viitekehykseen. Lain soveltamistilanteissa olisi kyse erityisen poikkeuksellisista tilanteista, ja lain voimassaolon jatkamiselle on pakottavat syyt.

Voimassa oleva laki on hyväksytty perustuslain 73 §:ssä tarkoitettussa säätämisyjärestyksessä ns. poikkeuslakina. Esityksessä ei ehdoteta sisältömuutoksia lakiin. Lain määräaikainen voimassaolo oli yksi rajatun poikkeuksen keskeisistä elementeistä ja siten edellytys lain hyväksymiselle. Tämän vuoksi myös pelkkä lain voimassaolon jatkaminen laajentaa perustuslakiin tehtyä poikkeusta ja esitys tulee käsitellä perustuslain 73 §:n mukaisessa lainsäätämisyjärestyksessä (ks. myös PeVL 14/2025 vp).

Lakiehdotuksen johtolausetta on edellä todetun vuoksi tarpeen täydentää seuraavasti:

”Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty perustuslain 73 §:ssä säädetyllä tavalla, muutetaan väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain (482/2024) 7 § seuraavasti:”

Väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain voimassaolo päättyy heinäkuussa 2025. Tämän vuoksi on selvää, että lain voimassaolon jatkaminen keskeytyksettä perustuslain 73 §:ssä tarkoitettussa lainsäätämisyjärestyksessä edellyttää pykälän 2 momentin mukaista nopeutettua menettelyä. Momentin mukaan ehdotus perustuslain säätämisestä, muuttamisesta tai kumoamisesta taikka perustuslakiin tehtävästä rajatusta poikkeuksesta voidaan julistaa kiireelliseksi päätöksellä, jota on kannattanut vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä. Tämän jälkeen ehdotus voidaan hyväksyä vähintään kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä.

Muiden maiden lainsäädäntö

Hallituksen esityksessä HE 53/2024 vp on käsitelty Viron, Latvian ja Liettuan lainsäädäntöä ja nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä lisäksi Puolan lainsäädäntöä. Sisäministeriö tuo täydentävästi esiin seuraavaa.

Puola

Puola on Valko-Venäjän rajatilanteen ja Puolaan kohdistuneen laajan vuosia kestäneen välineellistetyn maahantulon vuoksi pysäyttänyt sisä- ja hallintoministeriön määräyksellä 15.3.2020 alkaen rajanylitysliikenteen toistaiseksi Venäjän ja Valko-Venäjän vastaisilla rajanylityspaikoilla ja 1.6.2023 alkaen rahtiliikenteen toistaiseksi Venäjän ja Valko-Venäjän vastaisilla rajanylityspaikoilla. Ministeriö on myös 6.12.2024 antanut asetuksen, jolla kielletään tilapäisesti liikkuminen tietyillä alueilla Puolan ja Valko-Venäjän välisen rajan läheisyydessä.

Puolan presidentti vahvisti 26.3.2025 lakimuutokset, joiden tarkoituksena on torjua välineellistettyä maahantuloa. Laki tuli voimaan 27.3.2025. Suojelun myöntämisestä ulkomaalaisille Puolan tasavallan alueella annettuun lakiin lisättiin välineellistetyn maahantulon määritelmä sekä sen torjumista koskevat toimivaltuudet. Lain mukaan välineellistamisellä tarkoitetaan Puolan rajanaapurina olevan valtion tai muun tahon toimintaa, jonka tarkoituksena on edesauttaa ulkorajoilla ulkomaalaisten maahantuloa Schengenin rajasäännösten vastaisesti, erityisesti väkivaltaa hyväksikäyttäen tai rajaesteitä vahingoittamalla.

Lain mukaan turvapaikkahakemusten vastaanotto voidaan välineellistämistilanteessa keskeyttää ministerineuvoston asetuksella 60 päiväksi, jos muut keinot eivät ole riittäviä kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Ministerineuvosto määrittelee rajaosuuden, jolla hakemusten vastaanotto keskeytetään. Keskeytystä voidaan jatkaa toiset 60 päivää parlamentin alahuoneen Sejmin hyväksynnällä. Rajoitukset voidaan kumota aiemmin kokonaan tai osittain, jos ne eivät ole enää välttämättömiä.

Turvapaikkahakemusten vastaanoton keskeyttämisen ulkopuolelle jäävät ilman huoltajaa saapuvat alaikäiset, raskaana olevat naiset, erityistä huolenpitoa esimerkiksi ikänsä tai terveydentilansa vuoksi tarvitsevat henkilöt sekä välineellistämistä käyttävän valtion omat kansalaiset. Rajoitukset eivät koske myöskään henkilöitä, jotka ovat rajavartijan arvion mukaan selkeästi todellisessa vaarassa joutua haitallisen kohtelun kohteeksi siinä maassa, josta he ovat suoraan saapuneet Puolaan. Lain mukaan väkivaltaa ja voimaa käyttävä laittomasti maahan pyrkivä henkilö poistetaan kuitenkin maasta, eikä hänellä ole oikeutta hakea turvapaikkaa, vaikka hän kuuluisi haavoittuvassa asemassa olevaan ihmisryhmään.

Ministerineuvosto antoi heti lain voimaantulon jälkeen 27.3.2025 asetuksen turvapaikkahakemusten keskeyttämisestä 60 vuorokaudeksi Valko-Venäjän vastaisella rajaosuudella.